

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
131

פרשת אחרי מות-קדושים

אימתי הדר בארץ ישראל שריו בלא עון

מאימתי קלקלו הכנעניים את מעשיהם ומפני מה

וזהו שאמר רבי אלעזר במסכת כתובות (דף קיא ע"א) שכל הדר בארץ ישראל שריו בלא עון, שנאמר בישעיהו (לג, כד) "ובל יאמר שכן חליתי, העם היושב בה נשוא עון". וביאר המהר"ל בחדושי אגדות, שזהו מפני שארץ ישראל נבדלת ומסולקת מכל חטא וריחוק מהבורא, והדר בה הוא כאילו דר עם ה' יתברך שנאמר בו (בתהלים ה, ה) "לא יגורך רע", ולכן העם היושב בה מסולק מן החטא ועון.

אמנם כתב הכלבו (סי' קכז) שזהו רק כאשר יפרוש מחטאיו מכאן ואילך, ויזהר מכל מיני עון, ויקיים כל מצוות הנהיגות בארץ, כי אם יחטא בארץ, יענש יותר מאם יחטא בחוצה לארץ, כי ה' דורש אותה תמיד ועיני ה' והשגחתו בה תמיד, ואינו דומה מורד במלכות בפלטין למורד חוץ לפלטין.

וכתב הפני יהושע (כתובות שם) שמפני כך מצינו שכאשר גברו עוונות אבותינו גלינו מארצנו ושמים מקום מקדשינו, ולא נתקיימה הבטחת 'העם היושב בה נשוא', כי אין הבטחה זו אלא דווקא במי שדר בה לשם מצות ישיבת ארץ ישראל, שהיא מקום קדושה, וכדי שתגין עליו זכות ארץ ישראל שלא יבוא לידי חטא, ואז אף אם לפעמים חטא בא לידו, או אפילו עון שהוא מזיד על ידי שתקף עליו יצרו, בכל זאת מסתמא גורמת לו זכות ישיבת ארץ ישראל שלא ילין ועבירה בידו, כי לאחר שחטא ומצא עצמו עומד במקום קדוש, בודאי יתחרט וישוב על מעשיו וחטאיו. אבל מי שדר שם דרך מקרה, או מפני שנולד בה, או מפני שבח פירותיה וכיוצא בו, ומכל שכן במי שהוא מבועט בה ומזלזל בקדושת הארץ והולך אחר יצרו הרע, לא דברה תורה ברשעים, ואדרבה, עליו נאמר בתוכחות ירמיהו (ז, ז) "ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה".

ובל יאמר שכן חליתי כי העם היושב בה נשוא עון

וזהו שאמר ישעיהו 'ובל יאמר שכן חליתי כי העם היושב בה נשוא עון', ופירש"י (בישעיה שם), שכאשר יהיו ישראל היושבים בארץ סלוחים מעון, לא יאמרו שכיניהם של ישראל שבשכיל האומה הזאת באתני הרעה. כלומר שלא יוכלו לטעון שבסיבת חטאי ישראל באה עליהם הרעה, וכמ"ש במסכת סוכה (דף נו ע"ב) 'אוי לרשע אוי לשכנו', כי אינו כן, אחר שישאל נשואי עון הם, אם כן אין הרעה הבאה על שכיניהם אלא בעוון עצמם, וכמו שביאר זאת המהרש"א (בכתובות שם).

וזהו שבחה של הארץ, שמקנאת היא לכבוד יוצרה מחד ואינה סובלת דרך החוטאים, ומאידיך מסייעת היא לדופקי בתשובה לשוב לרצון קונם. כי ה' ב"ה משגיחה עליה בתמידות, וכמ"ש (דברים יא, יב) "עיני ה' אליהך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה", אלא שכעת בעוונותינו נעלמת קדושתה וסגולתה, אבל כאשר יוסר הלוט ותתגלה מלכותו יתברך בתוקפה ותפארתה, תשוב הארץ לעוצם קדושתה וסגולתה הפנימית, ותעורר את כל זרע ישראל המושרשים ואחוזים בה לשוב לדרך מלכו של עולם, ותתפשט אורה על פני כל העולם להשיבם מסכלותם וטעותם, ולפאר את כבוד קונם.

וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ (יח, ג). דרשו בתורת כהנים (אחרי מות פרשה ח פ"ב, אות ד) שביאת ישראל לארץ גרמה לכנעניים שקלקלו מעשיהם יותר מכל, וזהו 'אשר אני מביא אתכם שמה' - שביאתם היא שגרמה. וכעין זה מובא בויקרא רבה (כג, ז) שכאשר היו ישראל במצרים היו המצריים מקולקלים במעשיהם, וכאשר נכנסו לארץ היו הכנעניים מקולקלים במעשיהם.

ואכן בתחילה היו מעשי הכנעניים נאים משאר האומות, וכמו שאמר רבי לוי בבראשית רבה (לט, ח) שבשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותן אוכלים ושותים ופוחזים, אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת, וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה את הכנעניים עסוקין בניכוש בשעת הניכוש, ובעידור בשעת העידור, אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת, ואמר לו הקב"ה "לזרעך אתן את הארץ הזאת" (בראשית יב, ז). אלא שכאשר באו ישראל לארץ, התגרה בהם היצר בכל האופנים שבידו להכשילם בעבירות, וקלקל בתחבולותיו את הכנעניים בכדי לנסות בהם את ישראל, וכמו שביאר זאת בדברי יואל (פ' אחרי, עמ' צז).

צד הקדושה וצד הטומאה השולטים בארץ

וביאור הדברים, שיש בארץ ישראל פנימיות וחיצוניות, שבפנימיותה היא חלק ה' ממש, ואין שולט עליה שום כוכב ומזל ושום שר מצבאות מעלה, אלא היא נחלת ה' ומיוחדת לשמו יתברך, כמו שהאריך הרמב"ן (יח, כה) לבאר בכל זה. אבל כאשר נמשכים אחר הנגלה ממנה בחיצוניותה בכל מיני חמדות ותאוות, זהו ממש מצד זוהמת הנחש ומשכא דחויא הנאחז בחיצוניותה של הארץ, ולכן היו הכנעניים גרועים מכל האומות. ובזה טעו המרגלים שדיברו סרה על הארץ - כי נטו רק אחר חיצינותה ולא פנו אל פנימיותה, וכמו שביאר כל זה רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו דובר צדק (אות ד, ד"ה ובכל שלשה מתנות). וזהו שכתוב בזכריה (ג, ב) "ויאמר ה' אל השטן, יגער ה' בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים", וביאר הרמ"ע מפאנו במאמר חקור דין (ח"ב פ"ז) שיגער בו ה' ב"ה על אשר בחר השטן להתגבר כנגד הפכו בירושלים עיר הצדק קריה נאמנה.

מהי תקוות החוטאים בארץ ישראל אחר שאיננה סובלת שום עון

וזהו כאשר אין מעוררים את קדושתה הפנימית, אבל כאשר משתוקק אדם לקדושתה הפנימית של ארץ ישראל, גדול כוחה לסייע בעדו להיטהר מכל חטא ועון ולשוב לדרך הקודש בתוקף ועז, כי לעוצם קדושתה אין ארץ ישראל סובלת שום חטא ועון, ואינה מקיימת בעלי עבירות כמ"ש (כ, כב) "ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אתם ולא תקיא אתכם הארץ", משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס, שאין עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עבירה, כמובא ברש"י (יח, כח) מתורת כהנים (קדושים פרשה ד פ"ב, אות יד), ולכן כאשר ידרוש לשוב לרצון קונם, גדול כוחה וקדושתה של הארץ שתסייע בעדו להיטהר מכל עון ולשוב אליו יתברך בתוקף ועז.

ואלה יעמדו על הברכה

לרפואת הגאון המקובל רבי דוד בן ויקטוריה בצרי שליט"א
לרפואה שלימה ישועת והצלחת
פכל נסים בן מרינה, חואטו צורי בן רינה ומשפחתו

לעילוי נשמת
דניאל דוד בן פרחא, ראו דור דרור בן רונית

"קול ה' על המים" (דברים כח, ט)

משיעור יום ה' וירא תש"ע

א.

הנה עסק התורה הוא תיקון להכל, ובלא התורה אין לאדם דבר בידו. ובאמת עיקר התשובה היא עסק התורה, וכל מה שאדם עושה תשובה בוידוי ותחנון, אינו אלא מה שהולך בכח התורה להאיר באורה את מקומות החשוכים שבו, ומגלה ומשיב את התורה למקומה.

והנה כפי שראשית התחנון הוא במסירות נפש כמובא בדברי רבינו האר"י (בשעה"כ נפילת אפים דרוש ב), וכמ"ש (תהלים כה, א) "אליך ה' נפשי אשא", כך ראשית עסק התורה, שהיא מהות התשובה, הוא מתוך מסירות נפש. ובזה נעשים ד' אמותיו כמזבח, וכל תורתו היא ככלל הקרבנות כמובא במסכת מנחות (בדף קי ע"א). וכשם שראשית העבודה בקרבן היא בסמיכה ויודי, שהוא מסירות נפש בכל כוחו, כך הוא בעסק התורה, שתחילת העסק בה הוא על ידי מסירות נפש בכל כוחו.

וענין המסירות נפש הוא, שמבקש הקב"ה כביכול מהאדם שיעמוד בנסיון כמובא בתנחומא (וירא כב), וזהו בכדי לסתום את פי השטן העתיד לקטרג על כל הטובות הנצחיות שמכין ה' ב"ה לאדם על ידי כל אות שהוציא מפיו בעסק התורה. וכך הוא בתחילת הלימוד, שכביכול מבקש הקב"ה מהאדם לילך אחר התורה והלימוד במסירות נפש בלא שתאיר לו התורה בתחילה, והוא בכדי לסתום את פי המקטרג על כל הטעם הנצחי שמשיג האדם לאחר שהכניס את עצמו בלימוד התורה. וכל העריבות והמתיקות שמשיג האדם בתורה, וכל הנצחיות ומעין עולם הבא שיש לאדם בלימוד התורה, הכל עומד על המסירות נפש שהלך בה בתחילה כאשר ניגש אל התורה מתוך מסירות נפש.

כי על ידי עסק התורה נמשך אור ה' ב"ה בעולם, מה שלא היה קודם לכן, וזהו משום שאותיות התורה הם הכלים להשראת אור ה' ב"ה וא־להותו באותיות התורה. כי זהו כלל, שכל שפע הנמשך בעולם צריך הוא לכלי, ובמתן תורה ניתנה לנו היכולת לבוא לקרבת הבורא במדרגה של ציור האותיות, שהוא צמצום אור ה' ב"ה עד שיוכל כל נברא להשיג את הדבקות בבורא במקומו וכפי מדרגתו אשר יהיה בה, ולכן לאחר שניתנה התורה, אין אדם מישראל שאין לו את האפשרות והדרך להכיר ולידע מהבורא ב"ה.

ב.

והנה קודם שנמשך בעולם ענין ציור האותיות, פינה הקב"ה חלל, בכדי שיוכל אורו יתברך להאיר לנבראים בצמצום במקומם. וחלל זה הוא הסתרת אורו יתברך ממקום הנבראים באופן שלא יוכלו להשיגו אלא על ידי אותיות התורה, וכאשר אין משיגים ומגלים את אורו יתברך, אותו המקום הוא צד המיתה.

וזהו סוד מיעוט הלבנה, שמסרה את נפשה על מנת לבוא לסוף ותכלית מחשבתו ורצונו של הקב"ה, שהוא גילוי אורו יתברך בציור אותיות התורה על ידי עסק התורה של נשמות ישראל. כי הלבנה מאירה בלילה, שהוא עת וזמן המרמז על הסתרת אור ה', והסכמת הלבנה וירידתה להאיר בזמן כזה, הוא ענין מסירות הנפש להאיר את אור ה' בזה החלל הפנוי, שהוא הלילה ומקום הגלות.

ולכן עיקר מסירות הנפש על התורה הוא בלילה, וזהו סוד הכנסת אורחים. כי כאשר אין בית מקדש, אין השכינה נמצאת במדרגת 'בית', ולכן אין שורה אור התורה בירושלים ויוצא ממנה להאיר בכל העולם כמ"ש בישעיהו (א, ב) "כי מציון תצא תורה", וכעת אשר נמצאת השכינה בגלות מחוץ לביתה, נעשה העוסק בתורה למדרגות 'מלון' ו'אכסניה' לשכינה (שהם ב' מדרגות כמובא בהקדמה לתיקוני' בדף ב ע"א). וכל מה שימשך השראת השכינה בבית המקדש השלישי, זהו מכח מה שעשינו מקום לשכינה בגלות והלילה, והיתה תורת האדם בבחינת אכסניה לשכינה הקדושה, כי היו אותיות תורתו מלאים באור ה'. וזהו שאמר רב יהודה בשם רב במסכת שבת (בדף קצו ע"א) גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, כי כל מה שנזכה לעתיד להקביל פני השכינה בבית המקדש, הוא מכל המסירות נפש בלימוד התורה בלילה, שהוא ענין הכנסת אורחים והמעון לשכינה הקדושה בעת הגלות.

ג.

וכל זה הוא כפי המסירות על התורה. ובאמת עיקר אמיתות מסירות הנפש על התורה הוא על ידי הצדיקים, שאין להם בעולם דבר מלבד גילוי אור ה' בתורה, ובמדרגת מסירות נפשם על התורה מרגישים הם טעם הסתלקות אמיתי מן העולם, כי מוסרים עצמם על התורה עד שכמעט ואינם קיימים כלל, ולכן אין לחם מים ושינה שייכים בהם אלא בהכרח גדול בכדי שלא תסתלק חיותם, וכמו שאמרו באבות (ו, ד) 'כך היא דרכה של תורה פת במלח ומים במשורה תשתה', והמשמעות בזה, שבדרך זו נמצאת אמיתות התורה, היינו הדרך לבוא אל התורה, וכמ"ש 'כך היא דרכה'.

ומאמר זה הוא בכדי שנדע היכן באמת נמצאת מדרגת אמת בעסק התורה - שהיא הדבר הקדוש והטהור ביותר הקיים בבריאה. ובכל השגת דבר בתורה, צריך האדם להכנס אל התורה בדרך התבוננות זו - שהתורה היא למעלה מן הכל, ואין הלחם והמים והשינה נחשבים בה כלל, כי האור הנשפע ממנה לאדם הוא מתוך דרך זו האמורה - שכאשר רוצה להשיג בה איזה דבר, צריך הוא לעבור דרך המסירות נפש, שלא יהיו הדברים הגשמיים נחשבים בעיניו למאומה בפני מעלת וערך התורה.

ד.

ומסירות נפש הוא ענין השתיקה. כי הנה גילוי התורה הוא קול ה' ב"ה, וכל עוד שיש לאדם רצונות נוספים מלבד התורה, הם קולות המסתירים לקול ה' המתגלה בתורה, והשתיקה היא מסירות נפש, היינו שסותם אזניו מלשמוע את קולות רצונותיו ומחשבותיו, ורק אז יוכל להשמע בו קול ה', וכמו שאמרו בשמות רבה (כט, ט) שבשעה שנתן הקב"ה את התורה צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נודעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול "אנכי ה' א־להיך". כי כל הבריאה באה למדרגת שתיקה מכל קול המסתיר לקול ה', ובזה היה התגלות לדיבור 'אנכי ה' א־להיך', שהמשמעות בזה היא, שתדע מי הוא הנותן לך את התורה, ומהו הדבר שהינך עומד לקבל, והוא מסירות נפש, וכמו שאמרו במסכת שבת (דף פח ע"ב) שפרחה נשמתם מגודל הביטול בפני קול ה' ב"ה.

וענין השתיקה הוא שמשתיק לכל עניניו וטרדותיו וטומן עצמו בתוך התורה, ולכן נמשלת התורה למים, שהוא כמ"ש (תהלים כט, ג) "קול ה' על המים", שכאשר צולל אדם בתוכם אין נשמע לאזניו אלא קול המים. ולכן נמשלו כלל ישראל לדגים כמובא במסכת עבודה זרה (דף ג ע"ב), היינו ששותקים מכל רעש העולם וטומנים עצמם במים. וזהו תורה לשמה המשיבה את מלכותו יתברך, כי בלימוד זה נחשב שאינו קיים בעולם אלא קול התורה לבדה, ובזה נעשים הצדיקים אכסניה לשכינה הקדושה. וזהו שאמרו במסכת שבת (דף לא ע"א) שתחילת דינו של אדם הוא על קביעת עיתים לתורה, היינו אם עשה מקום פנוי מקולות העולם לקול התורה.

ה.

וישראל הם כדגים הטומנים את עצמם בקול ה' בעסק התורה, והלוויתן שהוא העובר במים מקצה אל הקצה הוא סוד הצדיק כמובא בזוהר כי תצא (דף רעט ע"א). כי נעשה כלי גמור לתורה, ולכן זכה בה בשלימות מן הקצה אל הקצה והולך בה כאותו הלוויתן המהלך בים הגדול. ומובא במסכת בבא בתרא (בדף עד ע"ב), שהרג הקב"ה ללויתן הנקבה בכדי שלא יחרב העולם על ידם, ועל אף שהרג לנקבה גם צינן לזכר (עי' תורת חיים שם), והענין הפנימי בזה, שהזכר הוא כנגד תורה לשמה (כמובא במאמר ושמש פ' בראשית), כי לאחר שמקבל את התורה בשלימות, נעשית כל תורתו על מנת לקיים בלבד, כי כל לימודו הוא על מנת להאיר את אור ה' ולהשפיע, וכהמלכות המקבלת מהעליונים ומשפיעה לתחתונים ו'לית לה מגרמא כלום', שהמשמעות בזה היא שאינה משאירה אצלה דבר לעצמה אלא כל שפעה הוא על מנת להשפיע, וענין הצינון הוא שמצנן

הקב"ה את התלהבות הצדיק בעסק התורה בכדי שלא תפרח נשמתו מרוב דבקו בתורה. ונקבת הלוויתן, שהוא רצון לקבל ולשמור השפע לעצמה, זהו ענין תורה שאינה לשמה (כמובא במאור ושמש שם), שהרגה הקב"ה, היינו שאין אצל הצדיקים מדרגה של תורה שאינה לשמה כלל.

ו.

וזוהי מדרגת הצדיק שמאיר בחכמתו כשמש, כי הוא במדרגה שאי אפשר לעמוד בפניה, ודעתו היא כשמש שאפשר לראותה רק מרחוק, וכמ"ש (ירמיה לא, ב) "מרחוק ה' נראה לי". ועל דרך משל, כאשר עומד התלמיד בפני דעת רבו הגדול בחכמה, הרי הוא מבין שאינו יכול להבין ולהשיג את כללות דעת האמת, וזהו ענין ההכנעה כלפי החכמה. וכך היא ההתבוננות שצריך האדם לבוא לתורה, שקודם שניגש ללימוד התורה, רואה האדם בגדולת התורה ואיך שאין לו בה השגה, ואז היא כשמש המאירה לו מרחוק, ובזה נעשה הוא כבטל במציאות כלפי התורה.

ועל כן אינו יכול לגשת אל התורה אלא מתוך מסירות נפש, כי התלמיד הוא כנגד הלבנה שאינה מאירה מצד עצמה אלא בלילה ובחושך, שהוא ענין המסירות נפש, כי בכדי שיאיר מתורת רבו, צריך הוא ליקח את התורה על אף שאינו נעשה בזה למציאות, ויודע שכל מה שישגי וילמד תשאר תורת השם תמה ותמימה, וכנגד השמש שאינו יכול ליקח ממהותה דבר אלא לקבל מאורה, וכהלבנה המאירה מהחמה. והמסירות היא שמבטל בדעתו את כל רצונות וקולות העולם הנעשים למציאות המסתירה ממנו את קול ה', וזהו כנגד הלילה שאז קולות בני האדם נחים ושוקטים, ורק כך יוכל לשמוע את קול התורה בדממה דקה, ויוכל להאיר כלבנה, שזהו עיקר הנחת רוח שיש לה' ב"ה, והיא תכלית מחשבתו יתברך בבריאת העולם.

ז.

והמשמעות בכל זה, שכאשר ניגש האדם לתורה צריך הוא לידע שבאמת בתורה אין שום קושיות כלל, כי באמת הצדיקים העוסקים בתורה בשלימות, שהם סוד הלוויתן האמור, מהלכים הם בתורה מן הקצה אל הקצה ללא קושיות כלל (והוא סוד המובא בהקדמה לזוהר בדף ו' ע"א על אותו חכם שהיה מחמר אחרי רבי אלעזר ורבי אבא ומגלה להם סודות נעלמים, וגילה להם שכל חכמתו היא מהאור ה' שהיא כנגד החכמה והשמש, ועל ידה השיג מדרגות אחרות בציוור שאר האותיות, וסיפר להם שמקורו הוא באביו שהיה דג גדול ונכבד ועתיק יומין והיה סובב את כל הים הגדול, עד שהיה בולע כל שאר הדגים שבים ולאחר מכן מוציאם חיים וקיימים ומלאים מכל הטובות שבעולם, והיה רב כוחו שהיה שט את כל הים ברגע אחד, היינו שהיה עובר בכל התורה ברגע אחד מן הקצה אל הקצה. וכל זה הם סודות טמירים ונעלמים בענין האמור, שכל השגת התורה נמשכת מהחכמה שהיא כשמש המבטלת כל הנרות וכוללת אותם בה, ורק בדרך זו יוכל האדם לגלות את כל חלקו בתורה, שהוא מה שרמו להם שעל ידי הביטול וההתכללות בחכמה יוכל האדם להוציא את חלקו בתורה ואת כל הטובות הגנוזות בו). וכל דרך תורתם היא ללא קושיות ואיבעיות כלל, וכל דבריהם הם גילוי התורה ללא ספיקות, וכהשמש הנראית ביום בכל מקום על הארץ.

אמנם כל הקושיות והפרוקים הנצרכים בתורה הם בכדי להאיר את הלילה, וכהלבנה אשר אינה נראית בכל זמן על הארץ ויש בה מיעוט וריבוי. כי הלבנה היא כנגד ה'הלכה' וגילוי השכינה הנקראת 'כלה', ובכדי להאיר את אור ה' גם בלילה צריך להסיר כל הקושיות והאיבעיות, כי הם מצד הלילה, ומסתירים הם את בהירות התורה - שתוכל להאיר בבירור לכל אדם עד שידע את דרך ה' ללא ספק.

ובמעמד הר סיני היו כל ישראל במדרגה גדולה וקבלו את התורה ללא קושיות, ושושור המידות שהתורה נדרשת בהם היו הם דרכים וסודות נעלמים לבוא אל הדבקות בעץ החיים, ורק כאשר נשתברו לוחות הראשונות, היו צריכים שיתפשטו מידות התורה למטה, להסיר הקושיות ולברר את דברי התורה.

ח.

ומבואר ברעיא מהימנא בזוהר צו (בדף כז ע"ב) שכל הקושיות בתורה הם מצד הערב רב. כי דעת הערב רב היא שאין ערך התורה חשוב מן הכל, וכבוד התורה ולומדיה אינם נחשבים בעיניהם, ודעתם הולך ונכנס בישראל עם הקודש ומתערב בהם, ולכן עובד ה' הבא להכניס ולטמון עצמו בתורה הולך בשפלות גדול בתוך הלילה, שהוא דעת הערב רב, ואינו מחשיב את עסק תורתו שהיא למעלה מן הכל, ומתוך כך מדמה

הוא בדעתו שהתורה היא דבר קשה ויש בה קושיות ואינו יכול להבינה בקלות ובשמחה.

ולכן תחילת המסירות נפש צריך הוא להיות לנקות המחשבה מקלקול דעת הערב רב גבי כבוד וערך התורה, והוא על ידי מדרגת השתיקה כאמור, שהוא הידיעה מגדולת ערך התורה וקדושתה. כי כל ענין הקושיות הוא כפי ערך החכמה וההשגה של האדם בתורה, ודרך משל, שאדם הגדול בתורה, אין הקושיות של העולם בתורה נחשבים בעיניו כקושיות כלל, וכן לעומת אדם שזכה להיות מיושבי בית המדרש, קושיות של אדם הרחוק מן התורה ודרך ה' אינם נחשבות בעיניו כקושיות כלל, נמצא שכל ענין הקושיות בעסק התורה הם כפי ערך מדרגת האדם בידיעת התורה וגדולת ה' ב"ה.

ט.

והדרך שהשיגו גדולי התורה את בירור ההלכה היא מגודל יראתם ודעתם על קדושת התורה ומעלתה, ולכן היו זהירים בה בכל ציור האותיות, שיצטיירו במקומם כפי האמת, היינו שיהיה גילוי התורה בבירור ותאיר בשלימות, בכדי לגלות את המעשה אשר יעשון בהלכה למעשה. נמצא שהסרת הקושיות הוא על ידי מדרגת השתיקה, שמבינים מגודל מעלת התורה. ולכן כאשר הקשה משה רבנו ואמר זו תורה וזו שכרה, השיבו הקב"ה 'שתוק כך עלה במחשבה', כמובא במסכת מנחות (דף כט ע"ב), היינו שכיוון שיש לך קושיה, תבוא למדרגת השתיקה והביטול ותדע את המדרגה שלמעלה ממך, ובזה תוכל ליישב ולתרוץ הקושיה. וכן כתיב במיתת נדב ואביהוא (ויקרא יג, א) "וידום אהרון", היינו ששתק, ולכן נתגלה לו היישוב לזה וגילה דבר נוסף בתורה, כמ"ש (שם, ח-ט) "וידבר ה' אל אהרון לאמר, יין ושכר אל תשת וגו'".

נמצא שכל ענין הקושיות הם מצד החושך והלילה, וכפי שנתערבו הערב רב בישראל, כך נתערבו הקושיות בתורה. ובכל בירור דרך אמת בתורה, מסירים בזה את קליפת הערב רב ומתישים ומבטלים את כוחה המסתיר לאור התורה וערבותה, ומתוך כך נמצא שכל הקושיות הם זו לפנים מזו, והקושיה היא כערך מדרגת האדם, וכפי שלאדם גדול איננה קושיה וכאמור, עד שמתבהרת ומתבררת ההלכה מכל קושיא וספק.

י.

וכאשר ברורה ההלכה זהו ענין שלימות הלבנה, והוא כלי ומשכן שלם לשכינה הקדושה. אמנם חיצוניות הקליפה היא עצם הלילה והחושך, והם קולות העולם המסתירים לקול התורה וערך התורה, ומונעים הם מן האדם לטמון את כולו בתוך התורה, ולכן על אף שיש לו את החשק והרצון לתורה, אינו יכול לשקוע בלימודו.

וגם כאשר רוצה האדם לגשת לתורה, ועדיין לא בא אל הקושיות המונעות ממנו את ההבנה והבהירות להוציא אל הגילוי את ההלכה המבוררת, אך יש לו את הקושי להתחבר עם התורה ולדבוק בה, גם בזה הדרך שיבוא אל התורה הוא כדרך בריאת העולם והשתלשלות התורה, שתחילה צריך להתבונן מגדולת התורה וערכה, ושיהיה מראה לקב"ה שעל אף שאינו משיג בתורה, אין דבר חשוב בעיניו יותר ממנה, ואז התורה בעיניו היא כאור אין סוף ומאירה כשמש שאין לו בה השגה כלל, ונפתחים בפניו שערי החשק והדבקות בתורה.

יא.

ובכדי שיוכל לעסוק בה הוא צריך לענין המסירות נפש, שהוא ענין סילוק האור וכנגד הלילה, היינו שמכניע ומבטל עצמו כנגדה מפני שמבין שלעולם לא יוכל ליקח ממהותה, ו'תורת ה' תמימה' היא. ואחר שביטל את מחשבתו להיות מציאות מכח התורה, שהוא סוד הריגת נקבת הלוויתן והתורה שאינה לשמה, שהיא דג גדול הנקרא ערב רב המובא בתיקוני"ז (תיקון כא דף נג ע"ב, ובקליפה השליטה היא מצד הנוקבא, ונקראת דגה, וכמ"ש (שמות ז, יח) "והדגה אשר ביאור תמות"), ומתחיל לצייר את אותיות התורה בתוך מקום סילוק האור שהוא העולם הזה הדומה ללילה, בזה מתחיל להאיר את הלבנה במיעוטה, עד שמשיג דין והלכה ברורה, שהוא שלימות הלבנה וכנגד הקבלת פני השכינה, כי נעשה מלון ואכסניה לשכינה.

וזה שאמר רבי שמעון בהקדמה לזוהר (בדף ב ע"א) שעל ידי שמושכים ישראל את אותיות התורה מלמעלה למטה, בכך נעשה ענין בית

בעולם. כי האדם מכיר רק את לבושו, שממנו יוצא כל רצונותיו לקבל לעצמו, אך אינו מכיר את מהותו, את נשמתו והאור הגנוז וטמון בו.

יג.

אמנם בכדי שיוכל לבוא לגלות את תכלית ירידת נשמתו לעולם, הוא על ידי מסירות נפש, שהיא המחשבה מכך שמה שהוא נמצא כאן בעולם, וכל עברו ועתידו, אין זאת בידו כלל, ובאמת צריך הוא להודות להשי"ת על כך שכל עברו ועתידו הם ביד השי"ת ולא בידו, כי אם היה הדבר בידו, היה בא לידי חורבן, וכפי שהראה הקב"ה על ידי חירם מלך צור מה נעשה עם אדם החפץ לילך בלי הבורא ב"ה, שנתן לחירם לעשות כרצונו עד שנתגאה ולא היה לו תקנה וחתכו נבוכדנצר כזית בכל יום, כמובא בילקוט שמעוני (יחזקאל רמז שסו).

ועל זה מודים אנחנו בכל יום לקב"ה ואומרים 'על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך', שמודים אנחנו לקב"ה על כך שכל עניני הגשמיות מסורים הם ביד ה' ולא בידינו, וכן מודים אנו להשי"ת על הרוחניות שלנו המסורה ביד ה' ולא בידינו. כי אם היה זאת מסור לדעת האדם, ללא שיסובב השי"ת את כל הסיבות להביאו לטובתו הנצחית, היה האדם יורד לשאול בחייו.

ובזה שמבטל את עצמו כלפי חכמתו של הקב"ה, שהוא יתברך יודע מה הדרך להטיב עימו, ומהי טובתו האמיתית, ומה היא השעה שבה טובה היא ישועתו, וזהו המסירות נפש. וזהו כנגד הלילה, כי הלילה היא כנגד האמונה כמ"ש (תהלים צב, א) "ואמונתך בלילות", כי אינו רואה כיצד יושיעו הקב"ה, אך מבטל את עצמו כלפי הנהגתו יתברך עימו, וכאשר מבטל ממנו כל הדאגות והצער על העבר והעתיד, הוא כנגד הריגת נקבת לווייתן, וכמ"ש בתיקונ' (תיקון כא, דף נג ע"ב) שהדגה היא כנגד הדאגה מן העניות, ואין עניות אלא מן התורה כמובא במסכת קידושין (דף ט ע"ב) ובתיקונ' (תיקון כב, דף סו ע"ב), ולכן תחילה צריך לבטל ממנו את הדאגה מעניותו וריחוקו מן התורה, ורק על ידי זה יוכל להתחיל ולהאיר כמו הלכנה בלילה, מתוך שכל כוחו נסמך ונשען על השי"ת, ובסוד האמונה, וכאשר נשענו ישראל על השי"ת בגאולת מצריים כמ"ש (יחזקאל טז, ז) "ואת ערום וערירה", וכמובא בתיקונ' (שם בתיקון כא, דף נד ע"א).

יד.

וכאשר טיהר וניקה את מחשבתו מהדאגה על עניותו וריחוקו מן התורה, רק אז יוכל להתחיל ולצייר את אותיות התורה, ולגלות את כל חלקו בתורה. כי בכל אות שיוציא מפיו בעסק התורה הוא אור נצחי שלא היה ולא יהיה לעולם בבריאה אלא על ידו לבד, ואור ה' המתגלה ושורה באלו האותיות היוצאות מפיו ומצטיירות בעיניו ומחשבתו הם הם הכלי והאכסניה להשראת השכינה וגילוי אור ה' ב"ה. ובזה יראה את ישועת ה' יתברך שיאיר את עיניו וליבו מאור התורה, ותהיה ערכות התורה מתפשטת בו.

וכל זה מפני שנעשה כעני לפני הקב"ה, שהוא סוד גאולת ישראל, כמ"ש (בשמואל ב' כב, כח) "ואת עם עני תושיע", וכמובא בתיקונ' (שם) 'ואת עם עני תושיע' דא נבואה דיונא דנתנבא דיפקון ישראל מן גלותא בדאגה דעניותא (-וזהי נבואת יונה שנתנבא שיצאו ישראל מהגלות מתוך דאגת העניות), והיינו שעל ידי התבוננות זו שיכירו בגדולת התורה שהיא תמימה ובאמת לא נגעו וביארו בה דבר, וככל האמור, שהוא סדר השתלשלות התורה ומעשה בראשית, על ידי זה נזכה לגאולה, כי יהיה יחוד בין התורה לנשמות ישראל. (וכל זה הוא ענין חש-מ"ל, היינו שמכיר מגדולת נשמתו ומעלתה ומבין שאין לו הכנה בפנימיותו ובנשמתו, ובא מזה לידי 'חש' שהוא שתיקה, ורק לאחר מכן יוכל להיות 'מל', היינו לצייר אותיות התורה ולטמון עצמו בתוכה. וחש"מ"ל הוא סוד מטי ולא מטי, כי כאשר ילך בדרך מטי ולא מטי לא תהיה בו הגאות, ויוכל להכיר ולידע מגודל מעלתו והאור הגנוז בו בלא שיבוא לידי גאות).

אלהים, שהוא משכן לשכינה, וככל שמבררים יותר את ההלכה להיותה ברורה לכל אדם כך הוא קישוטי השכינה כמובא שם. והוא סוד מה שהוסיף רבי אלעזר שם, שעל ידי שתיקתו בנה הוא מקדש למעלה ומקדש למטה. כי כאשר אינו מקדים את השתיקה להדיבור, אינו מגלה את מקדש העליון, שהיא גילוי התורה ללא קושיות, אך כאשר מקדים את השתיקה להדיבור, בזה מאחד מקדש עליון ותחתון, שמתבטלים על ידי השתיקה כל הקושיות.

כי מקדש העליון היא כנגד עולם הבא שאין בו קושיות, וכמו שאמרו שם ובמסכת מגילה (דף יח ע"א) מילה בסלע שתיקה בשתיים, שמרמז בזה שעל ידי השתיקה הקודמת לדיבור בתורה, מאחד בזה ב' עולמות, שהוא ביטול הקושיות (וזה הענין ששתק רבי שמעון בזורר ויחי בדף רמה ע"א, ולאחר מכן אמר שבכל מקום צריך שתיקה חוץ משתיקה של תורה, ומה ששתק קודם לכן אינו אלא כדי להוציא את הגנוז מההעלם אל הגילוי, כמובא שם. כי זהו סוד חש"מ"ל שעל ידו הוא השגת התורה, שבתחילה הוא 'חש' ושותק, ולאחר מכן 'מל', שפותח פיו בציור אותיות התורה. כי קודם שמקבל מהחכמה עושה הוא צמצום, כמו שאמרו (אבות ג, יג) 'סייג לחכמה שתיקה', שסייג הוא צמצום וגדר).

יב.

ובכדי שיוכל האדם להתקרב ולידע מענין המסירות נפש על התורה עד שיוכל לבטל ממנו את כל המפרעים הטורדים אותו מליתן את כולו בתוך הלימוד, הוא על ידי התבוננות זו שכן היא דרכה של תורה פת במלח וכו', שהמשמעות בזה, שצריך הוא לבוא להתבוננות בערך התורה עד שכל רצונו הוא לדבוק בתורה, וכל מה שיש לו קשר אל הגשמיות הוא רק ענין הצינון האמור בלווייתן הזכר, שבכדי שלא תפרח נשמתו צריך הוא למעט פת ומים במשורה.

אלא שמאחר וזהו מדרגה גדולה, צריך האדם לשער ופתח כדי שיוכל לידע מכל אלו המדרגות הגדולות בעסק התורה. והפתח שעל ידו יוכל לבוא ולידע מאלו המדרגות הוא גם על ידי מסירות נפש, וראשית המסירות נפש הנצרכת לכל אדם היא המסירות על נקיות המחשבה מדעות הערב רב, כי כאשר עלה משה להר סיני טענו הערב רב שמושה רבנו הוא קדוש ועצום שאין למעלה ממנו, אך מדרגתו היא נפרדת מאיתנו, ורק הוא ששייך להשגת התורה עד שעלה ונסתלק, אך אנו הרחוקים אין לנו חלק בגילוי אור ה', ומגושמים אנו בכדי שנזכה להשיג מדרגות רמות ונעלות, ולכן צריכים אנו 'אלהים אשר ילכו לפנינו', היינו דבר גשמי. וכך גרמו הערב רב למאוס במנהיג שהוא לבד אשר יכול היה להביאם לבניין בית המקדש ולתיקון הנצחי של העולם.

וזה הדעת היא הקושיה הגדולה שיש לאדם על התורה - כיצד הוא הרחוק יזכה להיות חלק התורה, והיאך מצפה הקב"ה ממנו הרחוק לגלות את אור ה' בעולם. וקושיה זו שורשה בדעת הערב רב, והיא החוצצת בין האדם לבין התורה. וגם בזה צריך שיסיר ויבטל קושיה זו על ידי ההתבוננות במעשה בראשית והשתלשלות התורה, ששורש נשמתו היא חלק אלוה ממעל ובגדר אין סוף, היינו שאין לשום נברא השגה ותפיסה מהי נשמה של איש מישראל, כי הנשמות הם מחצב הראשון במעלה שגילה הקב"ה אחרי שגילה את שמותיו הקדושים, וכל גילוי האור הגנוז והשתלשלות הדעת של הנבראים לידע מהבורא ב"ה, תלוי בשישים ריבוא נשמות ישראל, שבהם חקוק וגנוז כל הטובות הנצחיות ונעימות נצח העתידים להתגלות.

וכל גילויים אלו תלויים באחדות נשמות ישראל עם אור התורה, וכל גילוי שיתגלה, הן עכשיו והן לעתיד, תלוי הוא באחדות הנשמה עם חלקה בתורה, וכן כל שפע הנשפע בעולם תלוי בדבר זה. וזהו ראשית ההתבוננות, שיש לאדם להתבונן מגדולת נשמתו, שהוא כנגד אור החכמה, שיכיר וידע שאין לאדם שום הכנה מגדולת נשמתו ושורש מחצבתו. והיינו שאת אותה הבחנה שאינו יודע כלל מן התורה ומגדולת ה', כך הוא צריך לידע שאינו מכיר ויודע מגדולת נשמתו והחקיקה של אור ה' בעולם שהקב"ה עושה על ידי שהייתו בכל רגע